

Look to Scotland!

I Edinburgh gjennomfører man modigere bibliotekvisjoner enn å konkurrere med litteraturhusene.

AV RUTH ØRNHOLT
FYLKESBIBLIOTEKSJEF I HORDALAND

Tidspunktet har aldri vært bedre for bibliotekene til å delta i samfunnsplanleggingen og til å peke på hva bibliotekene kan tilby, mener Edinburghs tidligere biblioteksjef Liz McGettigan, – Særlig hvis vi forstår at digital utvikling og ny teknologi ikke er en trussel, men noe som gir nye muligheter til å gjenskape oss selv og til å tilby innovative tjenester.

Litt tilfeldig oppdaget jeg Edinburgh som bibliotekby i desember 2012. Hordaland fylkeskommune gir byen juletre hvert

” Å renovere hovedbiblioteket har ikke blitt prioritert fordi det har vært viktigere å få på plass bibliotek som betyr en forskjell i hvert enkelt lokalsamfunn.

år, og dette året skulle lederne i Kultur- og idrettsavdelingen være med på begivenheten. Vi hadde i oppdrag å skaffe oss kontakter på hvert vårt felt i de dagene vi var der.

Jeg møtte et biblioteksystem og en biblioteksjef som har sterk tro på bibliotekets viktige rolle i framtida, optimisme og pågangsmot, som smitter over på politikkere og vises igjen på tilbudet av digitale og fysiske bibliotek tjenester.

Hva er nøkkelen til suksess? Kan vi lære av en by som har vel så store økonomiske utfordringer som Oslo og mange andre norske byer? Mye er likt det som skjer i mange norske bibliotek, men det er tatt noen grep som peker i en litt annen retning enn det som er trenden i Norge akkurat nå. Kanskje er *det* forskjellen som gir uttelling på budsjettene?

Bydelssentrum med bibliotek

Edinburgh har tradisjonelt hatt frittstående bibliotekbygg. Nye biblioteket blir nå samlokalisert med andre offentlige tjenester, for å danne sentrum (eng: hub) i bydelene. Dette gir effektiv og god utnyttelse av fysiske bygninger og offentlige goder. «Hubbene» har kommunale tjenester og tjenester i samarbeid med andre partnere.

I Craigmillar, en ganske nedkjørt bydel med lav sosial status, kjempet man i årtier for å få nytt bibliotek. Løsningen kom da man ble del av bystyrets strategi for å styrke bydelssentrene. I januar 2013 åpnet et signalbygg med bibliotek i første etasje og med integrert skranke for politi, brannvern, skatt, helsetjenester og andre offentlige kontorer. Bibliotekkaféen er ikke bare til brukerne av senteret, men også kantine for alle som jobber i der. Biblioteket har 51 åpningstimer i uken for-

delt på alle dager unntatt søndag. De seks ansatte samarbeider med andre etater om flere tiltak for å øke levestandarden og nivået på utdanningen til innbyggerne i bydelen. Biblioteket blir brukt for å nå forskjellige målgrupper med ulike tiltak. Frivillige tar også del i aktivitetene og har oppgaver i biblioteket.

I 2012 åpnet Drumbrae Library and Community Hub i en forstad vest for byen. I dette bygget er det også nabolagspoliti, offentlige møterom og en rekke kommunale tjenester. Spesielt er et dagsenter for eldre, et læringscenter og støtte til små foretak.

Liz McGettigan mener at anerkjennelsen gjennom nasjonale priser, målbare resultater og ståpåviljen i personalet, har gitt politikerne tro på bibliotek og ført til investeringene i de to nye bibliotekene.

Fengselsbibliotek

Biblioteket i Saughton fengsel ble åpnet i eget tilbygg i 2008. Det hadde 12.500 besøk det første året. Dekorasjoner og møblering er gjort av de innsatte selv, noe som blant annet vises på en vegg som består av et svært bilde av en skog badet i sollys.

Fengselsbiblioteket har prosjekt rettet mot innsatte og familiene deres og samarbeider tett med de ansatte i fengselet. En fange sier i et intervju med BBC at han tidligere ikke hadde greid å konsentrere seg om lesing og hadde svært lav leseferdighet. «*I have to admit that reading is now a hobby for me. I love it and I would be lost without it as it's helped me through my sentence.*»

Ungdomsbibliotek – L4U

I noen områder av byen opplevde bibliotekene at ungdom bråkte, drakk og drev hærverk. Bibliotekpersonalet tok tak i problemene sammen med en rekke partnere. Det ble igangsatt spesielle lesetiltak basert på å stimulere fantasi og interesser, IT-kunstprosjekt (Computer Crazies Club) og grafittiprojekt. Registrert asosial adferd i nabolaget ble redusert med 60 prosent, og biblioteket vant en pris fra «The Scottish Executive Standing Up To Antisocial Behaviour Scheme».

Edinburgh er hovedstad i Skottland, med ca. 480.000 innbyggere.

Byen har 28 faste bibliotekavdelinger og seks bokbussar. Det er 260 ansatte i systemet.

19 av bibliotekene har de siste årene blitt modernisert og fornyet innvendig, og det er åpnet to nye bydelbibliotek. Det er planer om renovering av hovedbiblioteket som er fra 1890, men det er ikke fattet endelig vedtak om oppstart av dette.

Det er nå seks Libraries 4 Youth-prosjekt i byen der en del av biblioteket er innredet av ungdommene selv. L4U-sone-ene er moderne møblert, avslappende, ungdomsvennlige og åpne. De har interessante nye bøker, grafiske romaner, DVDer, Playstation og Wii-spill. Typiske arrangement er mannlig mentoring, DJ-workshops og kurs i skjønnhetspleie. Tiltaket har ført til økning i besøk og utlån, forbedret oppførsel og en positiv respons fra lokalsamfunnet. Ved å utnytte bibliotekets fortrinn som lavterskeltilbud, har man fjernet noen av barrierene som bidrar til sosial ekskludering og gitt ungdom tilgang til tjenester som har hjulpet dem til å utvikle lese-, lærings- og livsferdigheter.

WOW-faktoren

De renoverte og nybygde bibliotekene har blitt utviklet ut fra sine egne forutsetninger og med stor grad av brukermed-

virkning. Målet er at folk skal si: Wow! Det skal være travelt, spennende, stimulerende, inspirerende. Det skal ha beholdt skjønnheten i det tradisjonelle, samtidig som det peker framover. Folk skal bli overrasket over rommene. Bøkene skal formidles digitalt gjennom nye elektroniske media og bilder, det skal være utstillinger og konferanselokaler, det skal være enkelt å orientere seg, lyst, moderne, kreativt, bråkete, stille og åpent for alle.

I verktøykassen som brukes ved renovering, er målet å skape fleksible rom med utstillingsmøbler, farger og skilting, fantastiske rom som går fra å være bråkete og livlige til stille og fredfylte, og det skal legges til rette for «greeting» på hyllene. Bibliotekene skal være barne- og familievennlige og i forkant av utviklingen. Det må tas høyde for at folk besøker bibliotek av mange ulike grunner.

Prisdryss

Biblioteket i Edinburgh ble kåret til det beste i Storbritannia i 2012. Juryen pekte spesielt på tjenestene til leserne som er vanskelig å nå, nettstedet, bibliotekappen, bruk av sosiale medier og støtten fra lokale myndigheter. De nye bydelsbibliotekene, moderniseringen av mange avdelinger, fengselsbiblioteket og de mange leseprosjektene, blant annet for dyslektiske barn og eldre lesere, ble også trukket fram.

I 2010 vant fengselsbiblioteket CILIPs (tilsvarende NBF) «Libraries Change Lives Award». I 2011 fikk man den skotske designprisen for det digitale prosjektet «Whose Town», som er et samarbeid med museum og arkiv i Edinburgh.

Ved utdelingen av prisen i 2012, sa juryen at «Edinburgh Libraries & Information Services are “innovative on so many fronts, full of energy, bang up to

^ **Integrert.** I Craigmillar er biblioteket integrert i resten av bydeladministrasjonen.

< **Avslappende.** Det er nå seks Libraries 4 Youth-prosjekt i Edinburg der en del av biblioteket er innredet av ungdommene selv. L4U-sonene er moderne møblert, avslappende, ungdomsvennlige og åpne – ja, også for litt «eldre ungdom».

<< **Byutvikling.** I Craigmillar, en ganske nedkjørt bydel med lav sosial status, kjempet man i årtier for å få nytt bibliotek. Løsningen kom da man ble del av bystyrets strategi for å styrke bydelssentrene.

date and unafraid of the future». Providing a template for libraries everywhere to be inspired by.»

Look to Scotland?

I Edinburgh prioriterer man de kommunale budsjettene ut fra samfunnsmessige målsetninger. På Edge-konferanse i fjor sa Mark Turley, som er *Director of Services for Communities*, at det er lettere å prioritere bibliotek ut fra denne tankegangen, enn om man kun ser på det som en lovpålagt oppgave. Budsjettssituasjonen for biblioteket i Edinburgh har vært omtrent på linje med andre store bibliotek i Storbritannia. Biblioteket har også måtte tåle kutt de siste årene. Utviklin-

gen har vært mulig gjennom effektivisering, rasjonalisering i bruk av personale og kreativ bruk av budsjettet, som Liz McGettigan uttrykker det.

Mye er oppnådd gjennom partnerskap med andre offentlige etater, brukerfokus, effektiv markedsføring, bruk av positive nyheter og et solid politisk eierskap. Ved at biblioteket spiller en rolle for å løse reelle problemer i samfunnet har politikerne fått øynene opp for bibliotekets potensiale. Dette vises ikke igjen i økte budsjetter, men på at biblioteket får mindre kutt enn andre etater, og på at det blir investert i nye og renoverte biblioteklokaler.

Mange bibliotek i Norge samarbeider med andre aktører og gjør en stor forskjell i sine bydeler og kommuner, men får ikke belønning i form av politisk anerkjennel-

se. Endringene i biblioteklovens formålsparagraf fører til at norske bibliotek vil fokusere mer på aktiv formidling og på å være offentlige arenaer for samtale og debatt. Dette svarer på noen behov, men tilfredsstillende vi virkelige behov i lokalsamfunnene ved å bruke store ressurser på dette?

I Edinburgh gjennomfører man modigere bibliotekvisjoner enn å konkurrere med litteraturhusene. Politikerne i byen er overbevist om at gode bibliotek gjør en forskjell i folks liv og er med på å bygge kunnskapssamfunnet.

Å renovere hovedbiblioteket har ikke blitt prioritert fordi det har vært viktigere å få plass bibliotek som betyr en forskjell i hvert enkelt lokalsamfunn. I Oslo burde man kunne ta seg råd til begge deler. ■

Kilder:

- Bibliotekets nettside: <http://www.edinburgh.gov.uk/libraries>
- Rapport fra 16 bibliotekarer i Hordalands studietur høsten 2013: <http://www.hordaland.no/Hordaland-fylkeskommune/Kultur/Fylkesbiblioteket1/Arkiv-fylkesbiblioteket/2013/November/Studietur-til-Skottland/>
- Liz McGettigan: Unafraid of the future – Edinburgh's next generation library and information services: <http://library.ifla.org/103/1/081-mcgettigan-en.pdf>
- The Edge conference: <http://edgeconference.co.uk/>